

Володимир Колесник,

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

ORCID ID 0000-0002-6323-7748

Руслан Серветник,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

ORCID ID 0000-0001-5624-4889

Національний університет оборони України

імені Івана Черняхівського

DOI 10.33099/2617-1775/2019-01/142-149

КАР'ЄРНІ ТЕРМІНИ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АД'ЮНКТУРІ

У статті окреслено кар'єрні терміни підготовки здобувачів вищої освіти в ад'юнктурі для потреб вищих військових навчальних закладів (науково-дослідних установ) на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, які здатні забезпечити потреби Збройних Сил України висококваліфікованими науково-педагогічними та науковими кадрами.

Ключові слова: вищий військовий навчальний заклад; науково-педагогічні та наукові кадри; терміни підготовки здобувачів вищої освіти; нормативно-правові документи.

Постановка проблеми. Актуальність якісної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в ад'юнктурі для Збройних Сил України визначена необхідністю модернізації системи вищої військової освіти, забезпечення її висококваліфікованими науково-педагогічними та науковими кадрами, які здатні забезпечувати відповідно до запитів та потреб виконання бойових завдань за призначенням. Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра [1].

Нагадуємо, що з вересня 2016 року розпочата підготовка здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні в ад'юнктурах вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ), науково-дослідних установ (НДУ) за новими галузями знань, спеціальностями та освітньо-науковими програмами. ВВНЗ на правах їх автономії надано право самостійно розробляти та реалізовувати освітньо-наукові програми в межах ліцензованого обсягу спеціальності, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін (робочі навчальні програми).

Водночас нині спостерігаються нагальна проблема щодо відповідності раніше розроблених освітньо-наукових програм для підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти вимогам сьогодення, що зумовлено: відсутністю затверджених на державному рівні професійних стандартів вищої освіти за кожною спеціальністю, за якими буде здійснюватись підготовка і захист дисертаційних робіт докторів філософії та присудження їм наукових ступенів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема модернізації змісту підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в ад'юнктурі

набула значної актуальності, про що свідчать праці як зарубіжних так і вітчизняних учених з цієї тематики:

в площині методологічного осмислення проблеми – К.Бічампа, М.Джазвак-Мартека, І.Зязюна, В.Андрущенко, В.Кременя, В.Майбороди, Т.Ваховського, С.Гончаренка, О.Сухомлинської а ін.;

розвитку докторської освіти в умовах глобалізації – Ф.Альтбаха, Л.Райзберга, Л.Рамблі, В.Лугового, О.Поживілової, Ж.Таланової та С.Сисоєвої, І. Регейло та ін.;

реформування та нормативно-правове регулювання докторської освіти – А.Бітусікової, Дж.Еггермонта, Дж.Чамбаза, Л.Лисенка, Б.Пережняка, В.Чмиги та ін.

Проведений аналіз останніх наукових досліджень підтверджує необхідність удосконалення підходів щодо кар'єрних термінів підготовки докторів філософії в ад'юнктурі, комплексного стимулювання та розвитку комунікативних здібностей, альтернативного й критичного мислення, уміння працювати в групі, здатності до інноваційної діяльності.

Мета статті полягає у висвітленні проблемних питань кар'єрних термінів підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у ВВНЗ (НДУ), узагальненні аналізу змісту підготовки військових кадрів вищої кваліфікації в ад'юнктурі та реалізації освітньо-наукових програм.

Виклад основного матеріалу. В рамках Болонського процесу визначено перелік компетентностей, які покладені в основу Європейської рамки кваліфікацій відповідно до яких, може бути присвоєно ступінь доктора філософії: систематичне розуміння своєї дослідницької галузі і майстерне володіння навичками та методами досліджень у цій галузі; здатність започатковувати, планувати, реалізовувати та корегувати послідовний процес ґрунтового наукового дослідження при дотриманні належної академічної доброчесності; науковий внесок за результатами проведеного оригінального дослідження, що забезпечило приріст знань завдяки істотному обсягу праці і частина якого заслуговує на публікацію у національних або міжнародних рецензованих виданнях; здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та складних ідей; спроможність спілкуватися з колегами, ширшою науковою спільнотою та суспільством в цілому у питаннях, що стосуються сфери його експертних знань; наявність підстав очікувати від них здатності в рамках академічного та професійного контексту сприяти технологічному, суспільному чи культурному поступу в суспільстві, заснованому на знаннях [2].

Вирішення проблем кар'єрних термінів підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії, багато в чому залежить від раціональності та ефективності обраних засад організації їх навчального процесу у ВВНЗ.

При цьому дуже важливого значення набуває їх готовність до професійної діяльності після завершення підготовки, захисту дисертаційної роботи та призначення на нову посаду.

У нашому випадку йдеться про формування готовності до науково-педагогічної (наукової) діяльності здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії у галузі знань 25 “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону”, що набувають знання в ад’юнктурі за вищезазначеною галуззю знань та подальша професійна діяльність яких буде здійснюватись за обраним фахом в навчальних (наукових) підрозділах ВВНЗ (НДУ).

Професія наукового та науково-педагогічного працівника, є одночасно управляючою й перетворюючою і вимагає від фахівців бути компетентними у обраній галузі знань, а компетентність, в свою чергу, виражається єдністю теоретичної й практичної готовності до виконань за призначенням та характеризує їх професіоналізм. Зміст професійної компетентності науково педагогічного (наукового) працівника визначається кваліфікаційною характеристикою (узагальненими вимогами до військової професійної діяльності на рівні його теоретичного й практичного досвіду).

Сферами професійної діяльності майбутнього доктора філософії в галузі знань 25 “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону”, які засвоїли освітньо-наукову програму та захистили дисертаційну роботу, є: ВВНЗ; НДУ; органи військового управління освітою та науковою та науково-технічною діяльністю різного рівня; інформаційно-аналітичні та наукові центри, які реалізують комплексні освітні, наукові, науково-технічні, соціально-культурні проекти і програми; структури, в яких випускники створюють, підтримують і розвивають обороноздатність держави. Доктор філософії із вищезазначеної галузі знань зобов’язаний бути ерудований, мати фундаментальну наукову підготовку, знати і вміти застосовувати методологію наукового пізнання, володіти сучасними інформаційними технологіями, включаючи методи отримання, обробки та зберігання наукової інформації, вміти самостійно формувати наукову тематику, організовувати і вести науково-дослідну діяльність у сфері вищої військової освіти, мати здатність до інноваційної діяльності, володіти методикою викладання у вищій школі та особисто проводити наукові дослідження.

Важливою проблемою постають питання модернізації змісту підготовки здобувачів вищої освіти і його оновлення в світлі сучасних вимог [3].

Ідея професійної спрямованості викладання всіх навчальних дисциплін повинна бути провідною і за своєю структурою повинна включати такі взаємопов’язані компоненти: цільовий – окреслює мету і завдання навчання у вищому навчальному закладі; стимулювально-мотиваційний – передбачає заохочення до свідомого засвоєння знань, формування позитивної мотивації; змістовий – визначає змістовність програм навчальних дисциплін, оптимальний добір змісту дисциплін до навчального плану; операційно-діяльнісний – орієнтує на оптимальний вибір форм, методів, прийомів і засобів підготовки до професійної діяльності; контрольо-регулювальний – орієнтований на забезпечення дієвого контролю та самоконтролю за рівнем академічних досягнень, навичок і добір оптимальних методів їх підвищення; оцінювально-результативна компонента – полягає в якісній діагностиці та самодіагностиці

рівня знань, умінь та навичок і виявленні шляхів їх поліпшення [4].

Усі компоненти слід розглядати у взаємозв'язку, як етапи та ланки професійної підготовки, до яких треба підходити творчо, без використання шаблонів. В контексті порушеного питання також слід звернути увагу на ряд факторів, які впливають на якість підготовки в ад'юнктурі, а джерелом виникнення яких є безпосередньо сам здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії: по-перше – не достатній рівень підготовки вступника та практичного досвіду бойової діяльності за обраною спеціальністю, з одного боку, суттєво знижує рівень розуміння практичної складової наукового дослідження, а з іншого, негативно впливає на загальну теоретичну цінність дисертаційної роботи; по-друге – відсутність достатнього рівня військово-професійної зрілості для всебічного та системного осмислення проблематики обраної для наукового дослідження. Нажаль, частина кандидатів на вступ до аспірантури не здатні усвідомити філософські аспекти змісту, предмету та об'єкту дослідження, що у подальшому стає причиною відсутності цілісності та системності у дослідженні за обраною науковою проблематикою; по-третє – розуміння наукової проблематики вимагає не лише певних теоретичних знань, а у тому числі й здатності усвідомити системність прояву обраного для дослідження явища; по-четверте – відсутність потужної за силою та стійкої за часом дії, мотивації науково-дослідної діяльності; по-п'яте – проходження службової кар'єри офіцером, який планує продовжити свою професійну діяльність на науково-педагогічних (наукових) посадах, суттєво впливає на терміни підготовки військових фахівців відповідного рівня та їх готовності до самостійної діяльності.

Вченими Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського проведено аналіз кар'єрних термінів підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за рядом спеціальностей, підготовка яких здійснюється у ВВНЗ, в тому числі і в галузі знань 25 “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” (таб. 1).

При проведенні аналізу були враховані узагальнені терміни підготовки у ВВНЗ та терміни проходження військової служби офіцерами на різних посадах, а саме: навчання у військовій академії (військовому інституті) – 4 (5) роки; проходження служби у військах на посадах офіцерського складу (до посади командира батальйону або до посад, які їй рівні) – 7 (9) років; навчання в Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського на оперативно-тактичному рівні підготовки – 2 роки; проходження служби у військах на посадах офіцерського складу – 3 (5) роки; підготовка в ад'юнктурі – 4 роки; проходження служби на науково-педагогічних (наукових) посадах. Отримання вченого звання – доцент (посада – доцент кафедри) – 5 (7) років; проходження служби на науково-педагогічних (наукових) посадах. Отримання вченого звання – професор (посада – професор, начальник кафедри) – 5 (7) років [5].

Таблиця 1

Кар'єрні терміни підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 253 – Військове управління (за видами збройних сил) у Національному університеті оборони України (з оперативно-тактичним рівнем освіти)

Навчання у Військовій академії (інституті)	Проходження служби у військах на посадах офіцерського складу (до посади командира батальйону або до посад, які їй рівні)	Навчання в Національному університеті оборони України на оперативно-тактичному рівні		Проходження служби у військах на посадах офіцерського складу	Навчання в ад'юнктурі	Проходження служби на посадах НПП. Отримання вченого звання доцент. Посада – доцент кафедри	Проходження служби на посадах НПП. Отримання вченого звання професор. Посада – професор (начальник кафедри)	Науково-педагогічна діяльність щодо підготовки фахівців оперативно-тактичного рівня
4 роки (5 років)	7 (9) років	2 роки		3 (5) роки	4 роки	5 (7) роки	7 (9) років	
Роки проходження військової служби								
1 – 4 (5)	6 – 12 (14)	13	14	15 – 17 (19)	18 – 21	22 – 26 (28)	27 – 33 (35)	Більше 27 – 33 (35)
Вік військовослужбовця								
18 – 22	23 – 29 (31)	30	31	32 – 34 (36)	35 – 38	39 – 43 (45)	44 – 50 (52)	Більше 44 – 50 (52)

Таблиця 2

Кар'єрні терміни підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 253 – Військове управління (за видами збройних сил) у Національному університеті оборони України (з оперативно-стратегічним рівнем освіти)

Навчання у Військовій академії (інституті)	Проходження служби у військах на посадах офіцерського складу (до посади командира батальйону або до посад, які їй рівні)	Навчання в Національному університеті оборони України на оперативно-тактичному рівні		Проходження служби у військах на посадах офіцерського складу	Навчання в ад'юнктурі	Проходження служби на посадах НПП. Отримання вченого звання доцент. Посада – доцент кафедри	Проходження служби на посадах НПП. Отримання вченого звання професор. Посада – професор (начальник кафедри)	Навчання на оперативно-стратегічному рівні	Науково-педагогічна діяльність щодо підготовки фахівців оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівня
4 роки (5 років)	7 (9) років	2 роки		3 (5) роки	4 роки	5 (7) роки	7 (9) років	1 рік	1 рік
роки проходження військової служби									
1 – 4 (5)	6 – 12 (14)	13	14	15 – 17 (19)	18 – 21	22 – 26 (28)	27 – 33 (35)	28 – 34 (36)	Більше 28 – 34 (36)
вік військовослужбовця									
18 – 22	23 – 29 (31)	30	31	32 – 34 (36)	35 – 38	39 – 43 (45)	44 – 50 (52)	45 – 51 (53)	Більше 45 – 51 (53)

Крім того, при навчанні офіцера в інституті державного військового управління на оперативно-стратегічному рівні підготовки, розраховані терміни збільшуються на один рік (таб. 2). Проведений аналіз показує, що необхідний кар'єрний термін проходження військової служби та підготовки фахівця, який буде спроможним здійснювати підготовку слухачів у ВВНЗ з відповідної галузі, як на оперативно-тактичному так і на оперативно-стратегічному рівні становить від 28 до 34 (36) років, що близький до загальних термінів проходження військової служби офіцерів. Відповідно корегування змісту підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальностями галузі знань 25 “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону”, є вкрай важливим елементом освітнього процесу, складає основу підготовки військових фахівців і має включати: пізнавальний досвід, досвід ефективної практичної діяльності; морально-етичний та духовно-культурний досвід; досвід соціальної взаємодії в процесі досягнення спільної мети.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Очевидно, що нагальною проблемою, яка впливає на якість підготовки здобувачів вищої освіти в ад'юнктурі, є перспективи розвитку їх кар'єри, адже вони визначають мотивацію майбутнього висококваліфікованого військового фахівця професійно займатись науковою та науково-педагогічною діяльністю у ВВНЗ (НДУ). Для зменшення часових критеріїв підготовки військових фахівців, призначення яких передбачається на науково-педагогічні (наукові) посади відповідного рівня, необхідно здійснювати постійне супроводження як професійної (кар'єрної) так і наукової діяльності офіцерів, що виявили здібності при навчанні та схильність до педагогічної (наукової) роботи, і як скорішого їх відбору в якості кандидатів для вступу до ад'юнктури. Кожне рішення, яке приймається у цій сфері, має у загальному підсумку служити досягненню вказаної мети. Це дасть можливість збільшити терміни проходження їх військової служби на науково-педагогічних (наукових) посадах після завершення підготовки в ад'юнктурі.

Перспектива подальших наукових досліджень вбачається у з'ясуванні та вирішенні проблемних питань, щодо підвищення якості відбору кандидатів для вступу до ад'юнктури, що дозволить забезпечити навчальний процес ВВНЗ всебічно підготовленими науково-педагогічними та науковими кадрами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про вищу освіту”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. The framework of qualifications for the European Higher Education Area. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ehea.info/pid34461-cid102059/wg-frameworks-qualification-2003-2005.html>
3. Біла книга національної освіти України / Т.Ф. Алексеєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. Системи, 2010. – 342 с.
4. Педагогіка вищої школи: Підручник / За ред. Д.В. Чернілевського. - Вінниця: АМСКП, Глобус-Прес, 2010. – 408 с.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам” № 13 від 14 січня 2016 року (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16>

REFERENCES

1. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. [On Higher Education : Law of Ukraine from 01.07.2014. № 1556-VII] (2017) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page2>. (in Ukraine)
2. The framework of qualifications for the European Higher Education Area. Available at : <https://www.ehea.info/pid34461-cid102059/wg-frameworks-qualification-2003-2005.html>
3. Aleksjejenko, T.F., Anishenko, V.M., Ball, G.O. (2010). Bila knyga nacional'noji osvity Ukrajinjy [White Book of National Education of Ukraine].K.: Inform. Systemy. 342 s.
4. Chernilevs'kyi D.V. (2010). Pedagogika vyschoji shkoly [Pedagogics of Higher Education].Vinnycja: AMSKP, Globus-Pres. 408 s.
5. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine "On Approval of the Procedure for Assigning Scientific Rankings to Scientific and Educational Workers" No. 13. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16>

РЕЗЮМЕ

Владимир Колесник,
кандидат технических наук, старший научный сотрудник
Руслан Серветник,
кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Карьерные сроки подготовки соискателей высшего образования в адъюнктуре

В статье отображены карьерные сроки подготовки соискателей высшего образования в адъюнктуре высших военных учебных заведений (научно-исследовательских учреждений на третьем (образовательно-научном) уровне высшего образования, которые способны обеспечить Вооруженные Силы Украины высококвалифицированными научно-педагогическими и научными кадрами.

Ключевые слова: *высшее военное учебное заведение (научное учреждение); научно-педагогические кадры подготовки соискателей высшего образования в адъюнктуре; нормативно-правовые документы.*

SUMMARY

Volodymyr Kolesnyk,
Candidate of Technical Science, senior researcher
Ruslan Servetnyk,
Candidate of Pedagogical Science, senior researcher
National Defense University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskiy

Career Terms of PhD Military Students Preparation in the Military Postgraduate Studies

Main issue: the necessity of the qualitative preparation of PhD military students in the military postgraduate studies for the Armed Forces of Ukraine is determined by the need for modernization of the higher military education system, providing it with highly qualified scientific and educational and scientific personnel, capable to conduct targeted missions in accordance with the requests and requirements. At the same time, there is an urgent problem regarding the correspondence of previously developed educational and scientific programs for training specialists at the third level of higher education to the present day requirements, because of the absence of approved higher education professional standards at the state level in each specialty,

according to which preparation and defence of PhD thesis and awarding the degrees will be conducted.

Purpose: is to cover the burning issues of the career terms of preparing scientific and pedagogical staff at the higher military educational establishment, in analysis of the training content of higher qualification military personnel in the military postgraduate studies and educational and scientific programs implementation.

Methods of research: the method of analysis and synthesis and the method of expert evaluation are used.

Main Results: are the coverage of problematic issues regarding the career terms of the preparation of PhD military students in the military postgraduate studies. Recommendations for officials of higher military educational institutions (research institutions), which are engaged in organizing the preparation of scientific and pedagogical personnel, have been developed.

Originality (Scientific novelty and practical significance): the officer's career, who is intending to continue his professional activity in the scientific and pedagogical (scientific) positions, significantly influences the preparation terms of the military specialists of certain level and their readiness for the individual activities.

Conclusion: it is obvious that the urgent problem, which influences the quality preparation of PhD military students in the military postgraduate studies, is the prospects of their career development, since they determine the motivation of the future highly skilled military specialists to pursue professionally scientific and scientific-pedagogical activities at the higher military education institution. In order to reduce the time criteria for the preparation of the military specialists whose appointment is envisaged on the scientific and pedagogical (scientific) positions of the corresponding level, it is necessary to carry out constant support both for professional (career) and scientific activity of officers who have shown the ability to study and inclination to pedagogical (scientific) work, and how quickly they are selected as candidates for admission. Each decision, that is taken in this area, should ultimately serve to achieve this goal. This will allow increasing the terms of their military service on scientific and pedagogical (scientific) positions after the completion of their training in the postgraduate course.

The further scientific research is seen in clarifying and solving issues regarding improving the quality of selection of candidates for admission to the postgraduate studies, which will ensure the educational process of the higher military education institution with fully trained scientific and pedagogical and scientific personnel.

Key words: higher military education institution (military establishment; scientific and pedagogical personnel of preparation of PhD military students in the postgraduate military studies; regulatory documentation.